Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

3478

2010

12003

Arm. 441.

Abécédaire et livre de lecture pour les enfants

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ

par Avag Grigorians.

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Bakou, 1874
Typ. de Malafeans.

ՀԱՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Աշխատասիրութիւն

ԱՒԱԳ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ

Աշխատութիւն Գ.

ПЕЧАТЬ АЗIАТСКАГО МУЗЕЯ SIG. MUS. ASIAT. C. A. I.

БИБЛИОТЕКА ИНСТИТУТА ВОСТОКОВЕДЕНИЯ Академии Наук СССР

1874

ԲԱՔՈՒ

Ն. Մալաֆեանցի և Ընկ. Տպարանում

491.99-8
4-89

4211
49199-8
Գ-89

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՀԱՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Աշխատասիրութիւն

ԱՒԱԳ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ

Աշխատութիւն Գ.

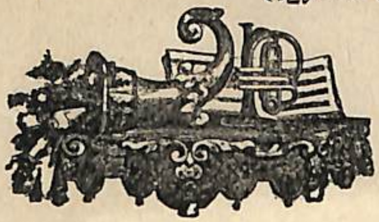

Ժամանակը ոսկի է,

Գիտութիւնը՝ հարստութիւն:

ПЕЧАТЬ АЗIАТСКАГО МУЗЕУМА SIG. MUS. ASIAT. C. A. 1818
БИБЛИОТЕКА ИНСТИТУТА ВОСТОКОВЕДЕНИ Академии Наук СССР

1874

ԲԱԳՈՒ

Ն. Մալաֆէեանցի և Ընկ. Տպարանում:

Дозволено цензурою г. Тифлисъ. 29 Ноября 1873 г.

5 0456-ыh
ՊԵՏ. ԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀՍՍՌ-Арм. ССР
им. А. Мясникяна
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
36057-66

ԻՒՐ

Հանգուցեալ Բարերար

Բագուայ Նահանգի Բժշկապետ Դաւիթ

Յարութիւնեան Ռոստոմեանցի

Անմոռանալի յիշատակին

Նուիրումէ

Աշխատասիրողը:

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԲԱՐԵՐԱՐ,

Այս փոքրիկ աշխատութիւնը, որի ճակատին դրոշմած փայլում է Ձեր գեղեցիկ և յաւերժացած անունը, արդարև, առիթ տուեց ինձ խոստովանելու, որ Ձեր հայրական քաջալերութեան արևովն է աճել և հասունացել այն իմ գրաւոր դուզնաքեայ վաստակը, որի երրորդ պտուղը ,,Մանկական Լեզու" վերնագրով այսօր հրապարակաւ նուիրվում է Ձեզ՝ և Ձեզանով Հայկական ազգի մատաղ մանուկներին:

Ընդունեցէ՛ք ուրեմն, հանգուցեա՛լ Բարերար, այս իմ թէև փոքրիկ, բայց շատերին մարդկութեան սփերայի մէջ ձգտող աշխատութիւնը, որն երախտագիտութեան նշան, ահա՛ վե՛ր է ուղղում դէպի Ձեզ՝ Ձեր ամենախոնարհ որդեգիր-

Ռեւազ Գրիգորեանց:

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ.

Որովհետև մի որ և է մանուկի թէ՛ մտաւոր և թէ՛ տեսական զարգացումը աստիճանաբար է բարձրանում դէպի գրականութիւն, այս պատճառաւ իմ աշխատասիրած ,,Մանկական Լեզու" անունով այբբենարան—ընթերցարանի նիւթերն ես սիստեմատիքական ձևով են բարձրացած, առանձին առանձին բաժանմունքներով:

Եւ որովհետև այս գրքոյկը բարեմիտ մանկավարժների ուղղութեամբ պէ՛տքէ անցնեն մանուկները, ուստի աւելորդ չեմ համարում ասել նոցա այստեղ երկու խօսք, որոնք գլխաւոր դեր են խաղում դասատուութեան ժամանակ:

Մանկավարժը աւելի ուշադրութիւն պէտքէ դարձնէ այն բառերի վերայ, որոնք դրուածեն գրքոյկիս իւրաքանչիւր բաժանման սկզբում: Նա պէտքէ բացատրէ նոյն բառերի, եթէ ո՛չ ամենի, գոնէ մի քանիսի նշանակութիւնը, թէ ինչի համար են նոքա, կամ ինչից են շինված,: Այսպէս օրինակ, Սամուէ՛լ, ասա՛ ինձ, դու ձի տեսե՞լ ես. քանի՞ եղջիւր (պօզ) է գտնվում նորա գլխի վերայ!! բայց ո՞վ ունի եղջիւր. աչքեր, ոտքե՞ր, ձեռքե՞ր. նոքա ինչի՞ համար են. իսկ քո ոտքերը՞ և ձեռքերը՞: Ձին ինչ՞ օգուտ է բերում մարդու համար և այլն: Պետրո՛ս դու ասա՛, սա ինչ՞ է. սեղան է. ինչի՞ց է շինած, ո՞վ է շինել, ինչ՞ գոյն ունի, լա՛ւ մտի՛կ արա. ինչո՞ւ համարէ շինած այս սեղանը, և այլն: Ի հարկէ, մանուկները այսպիսի հարցերին ուրախութեամբ կ՛պատասխանեն:

Ուրեմն, այսպիսի խօսակցութիւնները, շատ բնական է, որ մեծ օգուտներ կարողեն պատճառել մանուկների մտաւոր կարողութեան և գիտութեանը, քան թէ վերացական և չոր ու ցամաք ընթերցութեամբ անցնելը,այն ես մեքենայաբար:

Ռ. Գրիգորեանց:

Բագու, 1873 ամի

1

ա. բ. գ. դ. ե. զ.

2

է. ը. թ. ժ. ի. լ. խ.

3

ծ. կ. հ. ձ. ղ. ճ. մ. յ. ն.

4

շ. ո. չ. պ. ջ. ռ. ս. վ. տ. ր.

5

ց. ւ. փ. ք. և. օ. ֆ.

6

ա բ գ դ ե զ է ը թ ժ ի լ խ ծ կ հ
ձ ղ ճ մ յ ն շ ո չ պ ջ ռ ս վ տ ր ց
ւ փ ք և օ ֆ.

7

յ, ի, վ, տ, ն, լ, բ, շ, ր, խ, օ. գ, ֆ, ց, ծ. դ, ւ.
չ. կ, ե, և, տ, զ, է, պ. հ, փ. ջ. ռ, ք, ո, ղ, մ,
թ, ճ, ծ, ը, ձ, ո.

8

ա. բ. գ. դ. ե. զ. է. ը. թ. ժ. ի. լ. խ. ծ. կ. հ. ձ. ղ. ճ. մ. յ.
ն. շ. ո. չ. պ. ջ. ռ. ս. վ. տ. ր. ց. ւ. փ. ք. օ. ֆ.

9

ա. ե. է. ը. ի. ո. ւ. օ.

աւ. եւ. ու. իւ. եա. եօ. այ. ոյ.

10

սա. աս. իմ. մի. նա. ան. աղ. ղա. սա.

սա. աղ է. ա՛ռ աղ. սա նա է. սա նա չէ.

11

ես. ով. եկ. ել. օձ. ձի. եղ.

ո՞վ է. ես եմ. նա է. նա ձի է. առ ձի. օձ է

սա. չէ. ձի է. ե՛կ առ եղ.

12

եզ. էծ. էշ. օր. էս. քո, չէ.

եկ առ եզ. եզ չէ սա, սա մի էշ է.

սա քո էշ չէ. նա իմ էծ է. էծ չէ, էշ է.

13

քար. կաթ. հաց. ծիտ. տուր. մէկ. կով. մեծ.

սա քար է. սա մեծ քար է. քար չէ սա.

տուր ինձ կաթ. կաթ չէ սա. էս հաց է. նա

ծիտ է. տուր ինձ.

14

պապ. հայ. տատ. թան. պատ. փոր. հոր. արջ.

աչք. արջ է սա. սա մի արջ է. էս հայ է. սա

լաւ հայ է. էս իմ պապ է. սա պապ չէ. սա

տատ է. սա իմ տատ է. տատ, հաց տուր.

15

հաց շատ կայ. կեր լաւ հաց. սա թան է. սա

էլ իւղ է. լաւ իւղ է. բեր լաւ թան. թան կեր.

սա թան չէ. սա լաւ կաթ է. ա՛ռ քո կաթ.

էս պատ է. էս սեւ պատ է.

16

երգ, միս, հաւ, նոր, դաս հոտ, մատ, լաւ. էս

երգ է, լաւ երգ է, սա հաւ է, սա նոր հաւ է,

էս լաւ հոտ է, հոտ շատ կայ, միս կեր, միս

լաւ է, տուր ինձ միս, միս չէ սա, սա մի մատ է,
սա քո մատ է, սա լու է, սեւ լու է,

17

կաւ, կիր, կին, հին, քար, հատ,
տեղ, տե՛ս, կէս, ցեխ,

էս տեղ կաւ կայ, սա կաւ է, կաւ և ցեխ է. սա սեւ կիր է, դա կիր չէ, սա քար է, էս մեծ քար է, կին է սա, սա լաւ կին է, էս կէս քար է, տես, մի հատ քար է։

18

կէս հաց տուր. կէս հաց կեր, սա հաց է. էս տեղ ցեխ կայ, էս հին ցեխ է, սա ի՞նչ է, սա մի կով է, կով չէ. ծեր եզ է, սա լաւ իր է, սա իր չէ.

19

վարդ, ջուր, տուն, թութ, մութ, շուտ,
տանձ, նուռ,

էս վարդ է. տուր ինձ վարդ, առ քո վարդ. սա վարդ չէ. սա նուռ է, շատ լաւ նուռ է.

կե՛ր էս նուռ, տուր ինձ քո նուռ. պարզ ջուր է սա. էս ի՞նչ ջուր է, էս սառ ջուր է։

20

ծուխ, խուրձ, շուն, մարդ, չորս. մուխ, խեղճ.

սա մուխ է, սա մուխ չէ, սա ծուխ է, սեւ ծուխ է, ծուխ շատ կայ, մեծ շուն, շատ շուն կայ. էս իմ շուն է, չորս մարդ կայ, սա խեղճ մարդ է. խեղճ մարդ քիչ կայ. լաւ մարդ է սա.

21

մուշ, փուշ. թուզ. սուր. թուր. ձուկ, մուկ.

տուր ինձ թուզ. էս սեւ թուզ է. սեւ թուզ շատ կայ. շուտ կեր թուզ. էս տեղ թութ կայ. ա՛ռ թութ և կեր. սա փուշ չէ, սա լաւ մուշ է, միրգ շատ կայ. տուր ինձ թուզ և մուշ. էս լաւ միրգ է. առ քո տանձ և թուզ։

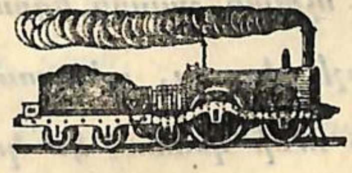

22

մայր. քոյր. հայր. դուռ. կուռ. նուշ.

էս իմ մայր. է. սա էլ իմ քոյր է. հա՛յր, տո՛ւր ինձ նուշ. նուշ շատ կա. ա՛ռ նուշ և կեր. էս մի դուռ է. դուռ չէ նուռ է. նուռ չէ ուռ է. ուռ չէ կուռ է.

23

քանոն. մատիտ. գրիչ. թանաք. աթոռ. սեղան. աւազ. դանակ. արամ:

էս քանոն է. սա շինած է փայտից. քանոնը շատ մեծ է. արամը ունի մատիտ. մատիտը ինձ պէտք է. ա՛ռ իմ մատիտը. գրիչը ինձ համար է. էս գրիչը լաւ է գրում. սա մի փող աժէ. փող շատ կայ:

24

գիրք. գոմէշ. ոչխար. շաքար, եղբայր, ընկեր. անուշ. տասը. կաշի. կատու. պետրոս ցորեն. ատամ.

պետրոսը ունի կատու. էս կատուն սև է. նա ունի ատամներ. պետրոսը ունի գիրք. գրքի

մէջ կա տառեր. տառերը ես գիտեմ. էս մը է էս էլ թը.

25

գարուն. գինի. անգլին. դաշտ. կուտ. կամար. ծաղիկ, ծիծաղ, դուռ. գոմէշ, գորտ, գարի, կանաչ.

ծաղիկը հոտ ունի, ես ունիմ շուշան ծաղիկ. գարնան շատ ծաղիկներ է լինում, ես սիրումեմ գարունը, իմ վարդը ծաղկում է գարնան:

գոմէշը տալիս է մեզ կաթ, տատս ինձ կաթ է տալի. ես սիրումեմ կաթ. կաթից մայրս շինում է իւղ, պանիր և մածուն:

26

ծիրան, ծանր, ծառայ, կորեկ, խնձոր, շուշան, գուլթան, արշակ, հայկ:

արշակը ունի շաքար, շաքարը սպիտակ է. ես կերայ շաքար և տանձ, տանձը լաւ պտուղ է.

գնա՛ բե՛ր տանձ, ես սիրում եմ տանձ և ծիրան. ծիրանը դեղին է. մենք ունինք շատ ծիրան:

27

չամիչ, չափել, սիրտ, սահել, սահնոց, սամուր. սառուց, սակաւ, սիսակ, բաժակ, գետին.

սիսակը մի բաժակ ունի, բաժակի մէջ ջուր կայ. էս ջուրը շատ պարզ է. ես կերայ չամիչ· չամիչը անուշ է. սիսա՛կ ա՛ռ քեզ չամիչ.

սառուցը ջրից է դառնում, սառուցը սպիտակ է լինում. սառուցը շատ սառն է լինում. ամառը ծախում են սառուց. սիսակ, դու ունի՞ս սառուց. ո՛չ, ես չունիմ:

28

ոսկի, ոսկոր, կոկոն, երկինք, երկիր, լուսին, ամառ, աշուն, ոսկան, թութակ, թուղթ, պանիր, նամակ.

վարդը ունի կոկոն, էս կոկոնը կարմիր է. ոսկին դեղին է. ոսկին շատ թանգ է. էս մատանին ոսկի է.

էս թուղթը սպիտակ է. սա կարմիր, իսկ սա կապոյտ, սպիտակ թուղթը լաւ է. ես ունիմ սպիտակ թուղթ:

29

կանթեղ. գիշեր. ցերեկ· ժամ. ժամացոյց. ժանգ. ժողով. զանգակ· զենոք. յակոբ. վարժապետ.

յակոբը լաւ աշակերտ է. նա լաւ կարդում է. նա գրում է շատ լաւ, վարժապետը նորան գովում է. ես էլ լաւ եմ սորվում.

ես պատւում եմ իմ վարժապետին. վարժապետս բարի մարդ է. նա լաւ սորվեցնում է. ես պէտք է ամեն ժամ պատւեմ ծերերին. ծերերը ինձ գովում են:

30

ծիծեռնակ. օրօրոց. պահարան. նստարան. վարժարան. գրատախտակ. կաւիճ. սրբիչ. ջրաղայ. դասատուն.

մեր դասատան մէջ կայ մի գրատախտա

գրատախտակի վերայ գրում են կաւիճով. կաւիճը սպիտակ նիւթ է. գրատախտակը սև գոյն ունի. նա շինած է փայտից:

ծիծեռնակը թռչուն է: նա ունի երկու ոտ. գարնան ժամանակ մեր քաղաքը գալիս է շատ ծիծեռնակ. ծիծեռնակը երգում է:

31

պատուհան. եկեղեցի. ուսումնարան. պահապան. թանաքաման. գրչաման. սենեակ·

պատուհանը շինած է փայտից. շուշից և երկաթից. պատուհանից լոյս է գալիս. լոյսը շատ հարկաւոր է. մեր ուսումնարանը շատ լոյս է. նա եօթը պատուհան ունի. պատուհանները շատ մեծ մեծ են. պատուհանի մօտ կայ սեղան և աթոռ· սեղանը և աթոռը վարժապետի համար է. սեղանի վերայ գիրք է դնում, իսկ աթոռի վերայ նստում է. աշակերտները նստում են նստարանների վերայ:

32

աղբիւր, ջրհոր, քաղթան, սոխակ, արտուտ, աղաւնի, օձորք, այգի.

մեր այգում կան շատ ծաղիկներ· վարդ, մանուշակ, մեխակ, եասաման, զամբաղ և սամբար. ամենից շատ մանուշակ է լինում.

մանուշակը ծաղկում է գարնան ժամանակ. ես քաղում եմ մանուշակ և փնչում: նա շատ լաւ հոտ ունի· եասամանը ծառի վերայ է լինում, բայց վարդը թփի վերայ. մանուշակն էլ թփի վերայ է լինում:

33

յատակ, մուշտակ, մարմին, մարդիկ, ջորի, կտորել. գրել, ծանօթ. տետրակ, խաչվառ, քշոց, սեղան. պատկեր:

էս մարդը ունի մի հաստ մուշտակ· մուշտակը տաք է պահում· հիւանդը հագնում է մուշտակ·

մուշտակը ինչի՞ց են շինում. մուշտակը շինում են ոչխարի մորթուց: ես չունիմ մուշտակ, ես ունիմ չուխայ:

վարդը լինում է կարմիր, դեղին և սպիտակ. մեր այգումը կայ կարմիր և դեղին վարդ. ես ունիմ երկու փունջ վարդ. մէկը սպիտակ է, միւսը կարմիր՝ կարմիր վարդը տուի իմ քոյր շուշանին. քոյրս սիրում է կարմիր վարդ:

34

գրչահատ. ճախարակ. աւազան՝ գաւազան. զանազան. խաղող, խառատ. խաչիկ, խաւար. խանութ.

մենք ունենք մի մեծ այգի. նորա մէջ կայ սպիտակ և սև խաղող՝ խաղողը ուտում ենք. նորանից շինում է հայրս չիրայ.

չիրան շատ քաղցր է լինում: ես խմում եմ չիրայ՝ խաղողից էլ շինում են գինի՝ ես գինի չեմ սիրում. գինին խմում է հայրս՝ վարժապետը ինձ գովում է, որ ես գինի չեմ խմում:

ես ունիմ գրչահատ. նա շատ սուր է. գրչահատը

երկաթից է շինած. գրչահատով գրիչ են կտրում:

35

գիւղացի. կնքահայր. սանամայր. տիրամայր. համբոյր. հարիւր. հազար. նազար.

գիւղացին վարում է ցորեն, գարի և կորեկ. երբ որ հասնում է ցորենը, գիւղացին հնձում է, յետոյ կալում թակում է և ածում իրա ամբարները:

ցորենը աղում են ջաղացում. ալիւր են շինում և ալիւրից թխում են հաց. գիւղացին աշխատում է մեզ համար. մենք էլ աշխատում ենք նորա համար.

36

խաչհանոց. պատարագ. մարտիրոս. մարկոս. պարտէզ.

եղբայրս էս տեղ չէ, նա գնացել է եկեղեցի. եկեղեցում շատ պատկերներ կան. էն տեղ մարդիկը մոմ են վառում. եկեղեցում մարդիկ շատ կան.

քահանան քարոզ է տալիս. տիրացուն գիրք է

կարդում։ իմ հայրն էլ գնացել է եկեղեցի. նա շուտով կը գայ։

մարտիրոսը տիրացու է. նա միշտ ժամ է ասում։ նորա ձայնը շատ հաստ է. նա լաւ երգում է. մեր եկեղեցում կայ հինգ տիրացու և երկու քահանայ։

քահանան պատարագ է անում, նա աղօթք է անում, որ մենք երկար ապրենք և սիրենք մեր ընկերներին. ես սիրում եմ քահանային և իմ ընկերներին։

37

տիկին. փոքրիկ. զանգիկ. ձիչիկ. հեզիկ. քաղցրիկ. մայրիկ. հայրիկ.

ես պէտք է գնամ ուսումնարան. մեր ուսումնարանը շատ մօտ է, պետրոս, արի գնանք ուսումնարան. դու գիտե՞ս քո դասը. ես շատ լաւ գիտեմ. ի՞նչ դաս ունիս. ես ունիմ հայոց լեզու.

ո՞վ է ձեր վարժապետը. մեր վարժապետը պարոն ղուկաս է. նա շատ լաւ խիմնում է

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀԱՍՌ-Арм ССР
им. А. Мясникяна
36057-66

հայոց լեզուն. նա սովորել է մոսկով. նա շատ գրքեր ունի. նա բաշխեց ինձ մի փոքրիկ գիրք. էն փոքրիկ գրքի մէջ գրած է.

աշխատի՛ր սովորիս, որ խելօք մարդ լինիս։

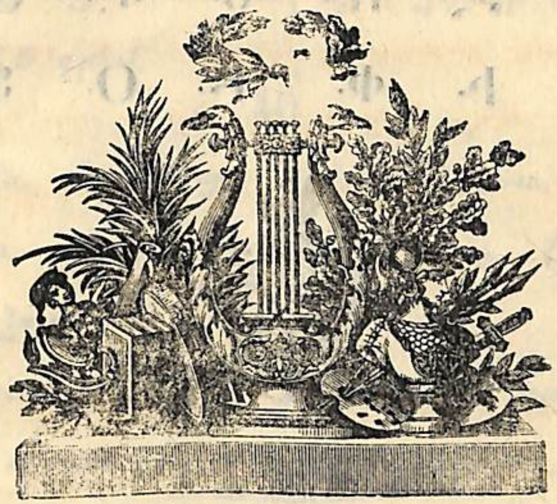

38

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը.

Թ. Ժ. Ի. Լ. Խ. Ծ. Կ. Հ.

Ձ. Ղ. Ճ. Մ. Յ. Ն. Շ. Ո.

Չ. Պ. Ջ. Ռ. Ս. Վ. Տ. Ր.

Ց. Ւ. Փ. Ք. Օ. Ֆ.

39

Արշակ, Բադ. Գիրք. Դաս, Ես, Զատիկ, Էս, Ընկեր, Թաս. Ժամ, Իմ, Լաւ, Նա, Վարդ.

Արշակը լաւ աշակերտ է, նա իրա դասերը շատ լաւ է պատրաստում. նա միշտ գնում է ուսումնարան և տանում է իրա հետ գրիչ,

թուղթ և թանաքաման. դասից յետոյ նա գիր է գրում և ցոյց է տալիս վարժապետին: Վարժապետը գովում է Արշակին, որ նա յստակ գիր է գրում և միշտ իրա դասերը լաւ է պատասխանում:

Ես էլ աշխատում եմ, որ Արշակի պէս լաւ կարդամ և գրեմ:

40

Խորէն. Ծառայ, Կանաչ. Հատ, Ձայն, Ղուկաս, Ճաշ. Մարկոս, Յետոյ, Շաքար. Որդի, Չոքել.

Դասատան մէջ ես տեսնում եմ գրատախտակ, պատուհան, նստարան, աթոռ, սեղան, վառարան. կաւիճ, սրբիչ: Վարժապետս ինձ պատմում է, թէ ինչի համար են էս առարկաները: Երբ որ մենք վերջացնում ենք մեր դասերը, ես իմ ընկերների հետ գնում եմ տուն ճաշելու. Ճաշից յետոյ ես սորվում եմ իմ դասերը և փոքր խաղ եմ անում իմ քրոջս հետ.

Երբ որ մթնում է և մոմը վառում են մեր

տանը, ես իմ դասերը մի քանի անգամ կրկնում եմ, որ լաւ իմանամ և վարժապետը ինձ գովէ: Դասից յետոյ ես իմ ծնողաց հետ թեթև հաց եմ ուտում: Հացից յետոյ ես աղօթք եմ անում Աստուծոյ և քնում եմ իմ եղբայրներին և քոյրերի հետ:

41

Փոքրիկ, Պատիւ, Ջրաղաց, Ուէհան, Սամավար, Տետրակ, Րոպէ, Ցուցակ, Իւսել, Ռայախ, Օտար, Ֆրեր.

Առաւօտը քնած տեղից ես շուտով վե՛ր եմ կենում, երեսս և ականջներս լուանում եմ, գլուխս սանրում եմ և հագնում եմ շորերս: Յետոյ աղօթք եմ անում Աստուծոյ, որ նա ինձ շնորհք տայ լաւ սովրելու և խելօք մարդ դառնալու: Աղօթքից յետոյ ես վե՛ր եմ առնում գրքերս և գնում եմ ուսումնարան: Ուսումնարանում ես միշտ պարկեշտ եմ լինում: Ինչ որ վարժապետը ինձ հարցնում է, ես քաղաքա-

վարի պատասխան եմ տալի: Բայց երբ որ վարժապետը մէկ պատմութիւն է ասում մեզ համար, ես լսում եմ, որ լաւ իմանամ և յետոյ պատասխան տամ վարժապետիս:

Վարժապետը ինձ գովում է, որ ես լաւ դաս եմ պատասխանում և միշտ լսում եմ իրա պատմութիւնը: Վարժապետը նմանապէս ասում է, որ լաւ աշակերտին գրքեր են բաշխում:

42

Ձմեռ.

Ձմեռը շատ ցուրտ է լինում: Ձիւնը գալիս է և ծածկում է մեր դուռը: Այս ժամանակ ցրտից գետինը սառչում է և ջրերը սառուց են կապում: Հարուստ մարդիկը այս ժամանակ հաստ և տաք շորեր են հագնում, որ չը մրսեն: Աղքատները դողում են ցրտից, որովհետև նորանք չունեն ո՛չ բարակ և ո՛չ հաստ շորեր: Միշտ պէտք է սիրել և օգնել աղքատին, որովհետև նա էլ մեզ պէս մարդ է. Ես միշտ սի-

բում եմ խեղճերին և նորանց փող և հաց եմ տալի:

43

Գարուն.

Երբ որ գարունը գալիս է, մեր դրան սպիտակ ձիւնը հալւում է և ջուր է դառնում: Գետինը սկսում է կանաչ խոտով ծածկվել, ծառերը տերևում են և ծաղկում: Ծառերի ծաղիկները լինում են սպիտակ, դեղին, կարմիր: Դաշտերումը և այգիներումը դուրս են գալի զանազան հոտով ծաղիկներ: Կիւրակի օրերը ես ծաղիկներից ես քաղում եմ, փունջեր եմ շինում և տալիս եմ իմ ծնողներին և վարժապետիս: Գարնան մեր ծիծեռնակը էլի գալիս է մեր տուն և բուն է շինում իրա ձագերի համար:

44

Ամառ.

Երբ ամառը գալիս է. ես հագնում եմ բա-

րակ շորեր: Ամառը շատ շոգ է լինում: Շոգից ծաղկած ծառերի պտուղները հասնում են: Ես տեսել եմ մեր ծառերի վերայ հասած խնձոր, կեռաս, ծիրան, դեղձ: Ամառ ժամանակը իմ փոքրիկ այգին ծաղկում է: Նորա միջի կարմիր վարդերը բացվում են և իրանց անուշ հոտով ինձ ուրախացնում են: Ես էլ նորանց ջրում եմ, որ նորանք շուտ չի չորանան.

45

Աշուն.

Աշնան ժամանակը փոքր ինչ ցուրտ է լինում: Ես փոխում եմ իմ բարակ շորերը և հաստ շոր եմ հագնում: Ծառերի տերևները դեղնում են, չորանում և յետոյ թափվում են: Իմ վարդի թփերն էլ ինձ մնաք բարով են ասում և չորանում: Նմանապէս չորանում են իմ այգի միջի բոլոր ծաղիկները: Թռչուններն էլ չեն երգում, նորանք թռչում են և գնում տաք երկիրներ: Մեր ծիծեռնակն էլ թողնում է իրա բունը և

հեռանում մեր տանից և մեր քաղաքից:

46

Արամը,

Մէկ փոքրիկ երեխայ կար անունը Արամ: Ծնողները Արամին ուղարկեցին ուսումնարան, որ կարդալ և գրել սովրի: Այս օրը շատ գեղեցիկ օր էր: Արեգակը իւր շողշողուն լոյսը գցել էր բոլոր աշխարհի վերայ: Հազար հազար թռչուններ էլ երգում էին և ուրախացնում Արամին:

Այս պատճառով Արամը չէ՛ր կամենում ուսումնարան գնալ, նա կամենում էր տանը մնալ և խաղալ: Արամը մտիկ տուեց իւր չորս կողմը և տեսաւ, որ մեղրաճանճը ծաղիկների վերայ թռչում է:

47

Արամը և Մեղրաճանճը.

Արամը մօտեցաւ մեղրաճանճին և ասաց. էյ

ոսկեայ մեղրաճանճ, եկ միասին փոքր ինչ խաղանք: Չեմ կարող. պատասխանեց մեղրաճանճը. ես խաղալու ժամանակ չունիմ. ես պէտք է մեղր շինեմ:

Սորանից յետոյ Արամը տեսաւ շանը և ասաց նորան. էյ իմ սիրուն փոքրիկ շուն, եկ միասին փոքր ինչ խաղանք: Չեմ կարող, պատասխանեց շունը. ես խաղալու ժամանակ չունիմ. ես պէ՛տք է գնամ իմ տիրոջ տունը պահպանեմ, որ էն տեղ գող չը մտնի:

48

Արամը և ծիծեռնակը.

Արամը տեսաւ, որ մեղրաճանճը և շունը չեն խաղում իւր հետ, գնաց փոքր ինչ առաջ և տեսաւ ծիծեռնակին, որ կտուցով խոտ էր տանում: Էյ սիրուն ծիծեռնակ, ասաց Արամը նորան. եկ միասին փոքր ինչ խաղանք: Չեմ կարող, պատասխանեց ծիծեռնակը. ես խաղալու ժամանակ չունիմ, ես պէտք է հաւաքեմ խոտ,

մամուռ և բուրդ, որ բոյն շինեմ իմ ձագերի համար։

49

Արամը ուսումնարանում։

Այս ինչ բան է, ասաց Արամը ինքն իրան, ո՛չ մեղուաճանճն է կամենում ինձ հետ խաղալ, ո՛չ շունը և ոչ էլ ծիծեռնակը։ Նորանք ամենքըն էլ աշխատում են, ամենքն էլ ինձ ծաղրում են, որ ես այս տեղ պարապ ման եմ գալի։ Երևում է, որ ես էլ պէ՛տք է աշխատեմ, ես էլ պէտք է ինձ համար հարկաւոր բաներ պատրաստեմ։

Այս ասելով, Արամը վե՛ր առաւ իրա գրքերը, շուտով գնաց ուսումնարան և սկսեց լաւ կարդալ և գրել։

Աղօթքներ.

Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ ամէն.

Հայր մեր՝ որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն քո. եկեսցէ արքայութիւն քո. եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի։ Զհաց մեր հանապազորդ տու՛ր մեզ այսօր։ Թո՛ղ մեզ զպարտիս մեր, որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց. Եւ մի՛ տանիր զմեզ 'ի փորձութիւն, այլ փրկեա զմեզ 'ի չարէ։ Զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս, ամէն։

Աղօթք ճաշից առաջ.

Աչք ամենեցուն 'ի քեզ յուսան և դու տաս նոցա կերակուր 'ի ժամու։ Բանաս զձեռն քո և լցուցանես զամենայն քաղցրութեամբ կամօք քով։ Ճաշակեսցու՛ք խաղաղութեամբ. օրհ-

եալ է Տէր 'ի պարգևս իւր, ամէն.

Աղօթք ճաշից յետոյ.

Տէ՛ր Յիսուս, լցաք 'ի բարութեանց քոց: Տացուք գոհութիւն Տեառն Աստուծոյ մերոյ, Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ: Լիութիւն սեղանոյս անհատ և աննուազ արասցէ Քրիստոս Աստուած մեր, որ զմեզ կերակրեաց. Նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

Աղօթք դասից առաջ.

Ամենաբարի՛ Աստուած, առաքեա՛ առ մեզ զշնորհս հոգւոյդ քո սրբոյ, որ պարգևէ մեզ զմիտս և կազդուրէ զզօրութիւնս հոգւոց մերոց. որպէս զի մեք ընդունելով զաւանդեալ մեզ ուսմունս՝ զարգասցուք քեզ ստեղծողիդ մերում 'ի փառս և 'ի մխիթարութիւն ծնողաց մերոց և օգուտ Եկեղեցւոյ և Հայրենեաց:

Աղօթք դասից յետոյ.

Գոհանամք զքէն Արարիչ, զի արժանի արարեր զմեզ շնորհաց քոց ընդունելութեան ուսմանս. օրհնեա՛ զՄեծաւորս, զԾնողս և

զՈւսուցիչս մեր, որք առաջնորդեն մեզ 'ի գիտութիւն բարութեան, և տո՛ւր մեզ զկարողութիւն 'ի շարունակութեան ուսմանս այսորիկ:

ԵՐԳԵՐ.

Բռնուած Թռչնիկը.

Մանուկներ.

Ա՜յ բարեաւ քեզ մեր քաղցրիկ, Մեր ցանցի մէջ լա՛ւ ընկար,
Դու նոր սիրուն մեր Թռչնիկ. Էլ չես կարող դուրս գնալ:

Թռչնիկ.

Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ մանկիկնե՛ր,
Ինձ կը պահէք այս ցանցում.
Արձակեցէ՛ք, որ գընամ,
Ես իմ թողած երկիրներ:

Թռչնիկ.

Ես ձմեռը կը թռչիմ
Մեր տաք երկրի կողմերը,
Իսկ ակամայ այս տեղ իմ
Կ'սևնան կեանքիս օրերը:

Մանուկներ.

Ո՛չ, ո՛չ, մեր սիրո՛ւն Թռչնիկ,
Քեզ չենք թողնիլ գնալու.
Մենք քեզ կը տանք կանփետիկ,
Եւ շաքար՝ թէյ խմելու:

Մանուկներ.

Թռչնի՛կ, Թռչնի՛կ, քեզ սրտով
Մենք կը պահենք այս տեղում
Եւ չենք թողնիլ ոչնչով
Լինիս տխուր և տրտում:

Թռչնիկ.

Ես չեմ ուտում կանփետներ.
Թէյ չեմ սիրում մանկիկնե՛ր,
Դաշտում մժղուկ եմ որսում,
Եւ ժողովում հատիկներ:

Թռչնիկ.

Հաւատացէ՛ք մանկիկնե՛ր,
Որ 'ի զուր են ձեր գգուանք,
Որովք պիտի իմ օրեր
Լինին դառը չարչարանք:

Մանուկներ.

Ձմռան օրեր կը հասնին,
Եւ դու այնտեղ կը սառչիս.
Իսկ մեզ մօտ դու կը լինիս,
Ոսկեայ մաքուր վանդակում:

Մանուկներ.

Այո՛, այդպէս է Թռչնի՛կ,
Դու համբերիլ չես կարող,
Գնա՛, թռի՛ր քո Հայրենիք,
Աստուած քեզ միշտ պաշտպանող:

Ե ր գ Ծ ա ղ կ ա ց ա ն ի.

,,Ծիծեռնակի" եղանակով.

Հատի՛կ դու, իմ հատի՛կ,
Ահա՛ մութ քո տընիկ.
Արեգից զրկվելով
Ննջէ՛ր աստ դու խղճի՛կ։

Ահա՛ ես կը ծածկեմ
Քո երես սառ հողով,
Գերեզման կը շինեմ
Քեզ համար իմ ձեռով։

Եթէ դու լինէիր
Բանախօս կենդանի,
Գուցէ՛ ինձ կ'ասէիր
Տխուր բան այսպիսի։

,,Զրկվելով Արեգի
,,Շողշողուն վառ լուսից,
,,Էլ ի՞նչ կեանք այսպիսի
,,Պիտ' կրեմ այս բանտից։"

Հատի՛կ դու, իմ հատի՛կ,
Մի՛ տխրի՛ր հոգալու,
Այս տեղ է՛ շատ փափկիկ,
Եւ հանգիստ քնելու։

Շուտով դու կը զարթնես
Գեղեցիկ ճիւղերով,
Եւ կրկին կը լինես
Նոյն ծաղիկ լաւ հոտով։

Հատի՛կ դու, իմ հատի՛կ,
Գէհ լսի՛ր իմ խօսքին,
Որ կ'ասեմ ես այժմիկ,
Մի առ մի գլխովին։

Նոյնպէս ինձ կըսպասի
Այդպէս մութ գերեզման,
Որ մարդիկ տխրալի
Հառաչեն իմ թաղման։

Ես այն տեղ ննջելով.
Կըսպասեմ մեծ յուսով.
Երբ Փրկիչ ինձ ձայնէ,
,, Վե՛ր կացի՛ր Գ ր ի գ ո ր է։"

Ա. Գրիգորեանց։

Գերի Յոյն Բանտումը։

1. Հայրենի՛ք Սրբազան,
Իմ սիրուն աշխարհ.
Թռչումեմ դէպ 'ի քեզ
Հոգովս անդադար։

2. Բայց աւա՜ղ այս բանտում
փակուած եմ անտեր,
Պատերազմի դաշտում
Չեմ կռւում և ես։

Յ. Քուչուբէկեանց։

ՊԵՏ ԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ГОС БИБЛИОТЕКА
ՀՍՍՌ-Арм ССР
ИМ А МЯСНИКЯНА
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ՆՈՅՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ

Աշխատութիւնները.

1 Հնդկացւոց անցքը անմարդաբնակ կղզիներում, 40 կոպ.

2 Մանկական Լեզու, (այբբենարան) 15 կոպ.

Հուսով մամուլի տակից դուրս կ'գան.

3 Սոխակ Հայաստանի (լիակատար երգարան) հատոր առաջին:

4 Հայկական գեղագրութիւն:

Իսկ միջոցը երբ ներեց՝ տպագրվելու են.

5 Սոխակ Հայաստանի (լիակատար երգարան) հատոր երկրորդ:

6 Ոսկի ժամեր, (բանաստեղծութիւնք):

7 Հրաշք:

8 Մանկական Պարտէզ, (ընթերցարան):

9 Դպրոցական Դիետետիկ ուսում, պահպանելու համար մանուկ աշակերտաց առողջութիւնը:

Օտարաքաղաքացիները կարող են յայտնել իրանց ցանկութիւնը այս հասցէով.

Въ Баку. Аваку Лазаревичу Григорьеву.

Спросить въ Армянскомъ Училищѣ.

2013

3478

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0291548